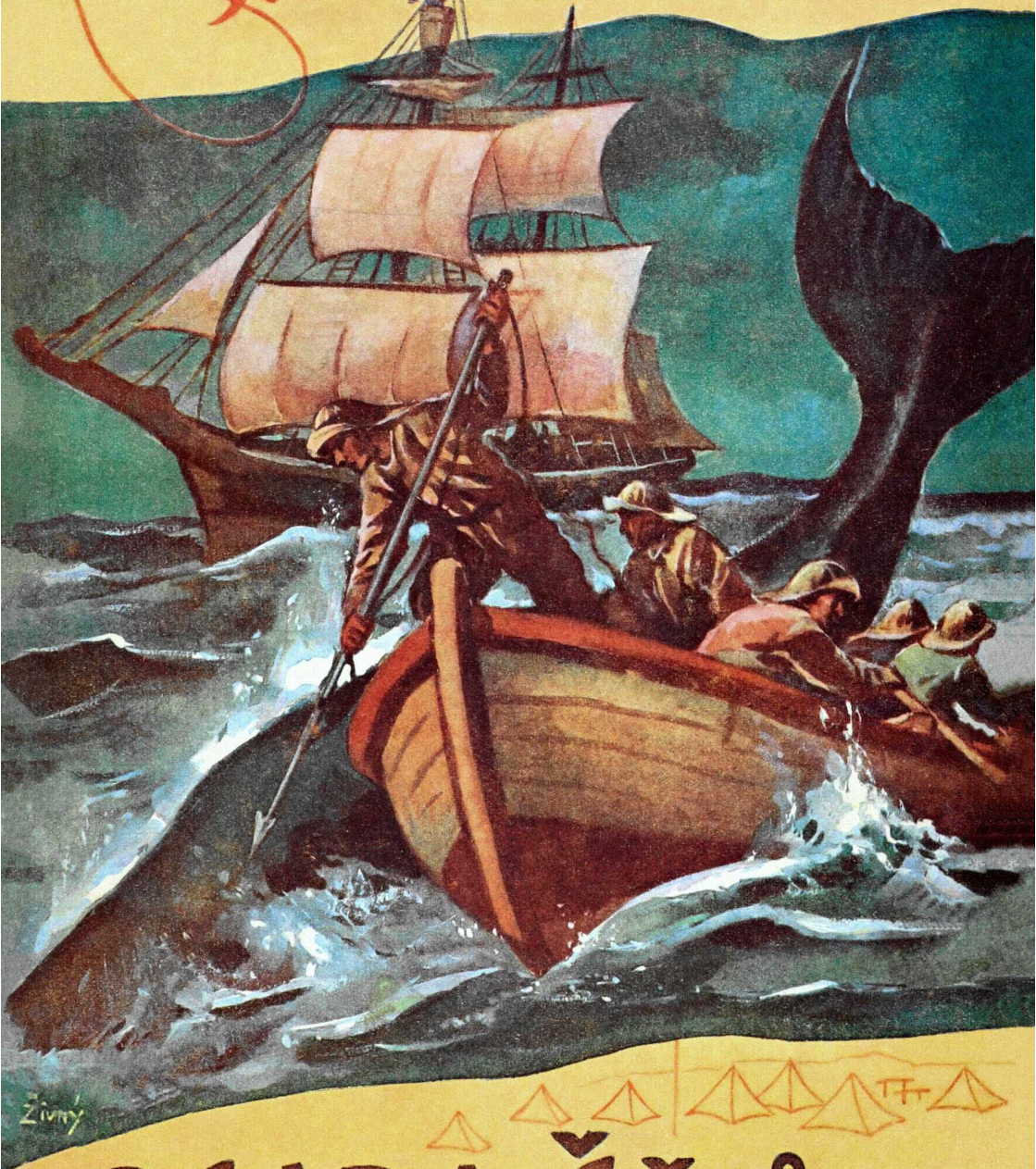

J. M. TROSKA

Živný

OSADA ŠŇŮRA

J. M. Troska:

OSADA ŠŇŮRA

Copyright © J.M.Troska - heirs c/o DILIA, 2014

Cover design © OOA-S, o.s, 2014

ISBN 978-80-7486-102-4 (ePub)

ISBN 978-80-7486-103-1 (mobi)

ISBN 978-80-7486-104-8 (PDF)

O b s a h :

Úvod	6
PO RÁNU.....	8
O bóře!.....	13
Nebezpečná zásilka.	21
Mstitel Petr.	23
Jak se pomstil Moly.....	26
O zázračném slonu	28
Čertova prabába.....	30
Ztracené kalhoty.	34
Tajemství vily profesora Hrocha.....	38
V DENNÍM JASU.....	47
Fretka.....	49
Operace.....	51
Puntík.....	53
Odvážný pokus	56
O podivném blesku.....	59
V pasti.....	61
Zloděj!	64
Obchodník Vojko.	68
Povedená pětka.....	71
Soutěž.	78
Kráterem pod zemskou kůru.	89
O strašidelném zelí	92
Strašidla pod Zvířeticemi.	95
O vodníkovi,	104
VEČER.....	109
Dědové vzpomínají... ..	110
Doslov	152

Českým hochům a dívkám

věnuje

J. M. TROSKA

Úvod

V pravdě se ta osada jmenuje jinak. Ale na tom nezáleží. Má krásnou polohu. Je seskupena v malebném údolí pod kopcem, na kterém ve XIII. století stával hrad rytíře, křivě nařčeného ze zrady českého krále.

Po hradu nyní nezbylo už ani kamenných základů. Jen několik mělkých jam, kde snad bývaly sklepy.

Úpatí kopce omývá čistá říčka. Někde ji překročíš, ale místy jsou tůňky, kde si můžeš i zaplavat. Avšak i v těch tůňkách vidíš až na dno. Jsou tu ovšem ryby, leč jen drobné běličky a nějaký pstroužek. Zato raků hojně.

Osada stojí na rozsáhlé louce, kypré a pestré, že se jí žádný perský koberec nevyrovná.

Kolem dokola do daleka jehličnaté lesy, vlídné, vonné a štědré. Plno jahod, borůvek a ostružin.

Nedaleko osudy je hospůdka, vlastně selská chaloupka, kde ti dají čerstvé mléko nebo podmáslí; chléb, černý jako zem, ale vonný a chutný jako mana nebeská. Pro žíznivého tátu mají dobře chlazené pivo v lahvích.

Kousek dále zavede tě chodník ke kapličce, schoulené pod lesnatou strání, se studánkou ledově studené vody.

A tak je tu vše, co jen srdce ráčí.

Jméno ŠŇŮRA je alegorie čili jinotaj. Halí v sobě obsah této knížky: Je to šňůra korálek a perliček, které ti, mladý kamaráde, věnuji.

Vím, je to skrovný dárek. Ale je ti věnován s láskou. A:

*Každý to dobře ví,
že i ten nejmenší
dáreček z lásky
je nejmilejší.*

PO RÁNU

I.

»Standóó! Půjdeš?«

Jak by se Standa nešel vykoupat se svými kamarády, jejichž osmičlenný houfec přiběhl k chatě, mávaje plavkami jako pestrými vlajkami. Nádherné počasí. Už týden se sluníčko směje na plnou tvář a hýří teplem hned zrána. Vodu v říčce, prohrátou za dne, ačkoli běží o překot, neochladí noční chládek.

Standa popadl plavky a vyřítil se z chaty jako vystřelen. »Počkejte!« zarazil hochům chvat pan řídící, otec Standův. »Kam chcete? «

»Do tůňky, jako vždy.«

»Do tůňky, dobře. Ale ne „jako vždy“, to není pravda. Nezapírejte! Víím, že jste včera byli pod skalkou v rybníku. Tam nechod'te! Koupání v rybníku je zakázáno pro nové ná-sady rybího potěru. Mimoto jsou právě pod skalkou zrádné hloubky.«

»Umíme plavat!«

»To je sice dobrá pomoc, ale žádná záruka. Utopili se už lepší plavci, než jste vy všichni.

Koupání je zdravé, užívá-li se ho rozumně, ale škodlivé, když ho zneužijeme. Všeho s měrou platí také při něm. Něko-likaminutový pobyt ve vodě stačí, abychom se osvěžili. Jinak zeslabujeme tělo a ohrožujeme své zdraví. Tuční lidé častým koupáním hubnou.

Nejnebezpečnější je, jdeme-li do vody nasyceni a uhřáti. Povím vám osudný případ:

Bylo nás několik kluků. Všichni jsme mohli provádět produkce v plavbě. A nejvíce Čeněk. To byl pravý umělec.

Dědictký splav je jako rybník. Koupání znamenité. Hloubka, jakou kdo chtěl, až do pěti metrů.

Celé dny jsme zde ztrávili. Po hladkých prknech sjížděli

jsme v proudu, který se valil se splavu, s rozkoší padali jsme do hlubiny, potápěli se, slunili, dováděli na břehu, na louce... inu, jako obojživelníci.

Čeněk vedl. Byl zhnědlý od slunce jako Indián. Zdravý, silný hoch. Několik dětí už zachránil od utopení.

A přece —!

Jednou po obědě jsme leželi ve stínu olší. „Já jdu do vody,“ povídá Franta.

„Nebud’ blázen!“ zakřikl ho Čeněk. „Počkej, až vychladneš!“

„Hlouposti! Takové horko! Ty jsi strašpytel!“ štvál ho Franta.

„Baba je! Bojí se! Já jdu taky,“ vstal Pepík.

Tohle bylo Čeněkovi trochu silné. On že je baba? Strašpytel?

Vyskočil a běžel po kamenné hrázi, pod kterou byla největší hloubka, jeho tělo udělalo ve vzduchu bravurní přemet a zmizelo pod hladinou.

Dlouho se neukázal.

Chce nám dokázat, že se nebojí, mysleli jsme si. Ukázat, jak dlouho vydrží pod vodou...

Chce nás postrašit, napadlo nás, když to už trvalo tuze dlouho...

A trvalo hodinu, než našli jeho mrtvé tělo.

Proto jen s rozumem a rozvahou. Totéž platí při slunění. Vidím, že jste všichni už hezky opálení, až na Jirku, který přišel s rodiči teprve včera. Dej si pozor, Jiříku! Zprvu opatrně, jen několik minut, a pak do stínu. Postupně přibírat a se slunečního žáru neskákat střemhlav do vody.

Slunce je zdrojem života, ale také smrti. Léčí, užíváme-li slunění rozumně, s měrou, ale škodí, zneužijeme-li ho. Nikdy nemáme užívat sluneční lázně, nenařídil-li ji lékař. Mnohý

člověk už zaplatil takový omyl těžkou, vleklou nemocí, ba i smrtí.

Je mnoho případů, kdy churavec je přesvědčen, že jen slunce ho vyléčí, ale teprve lékař mu dokáže opak.

Účinek slunečních paprsků je právě takový jako umělého slunce horského a paprsků Roentgenových: užívá-li se jich podle lékařského receptu, uzdravují. Zneužije-li se jich, způsobují bolestné, nesnadno se hojící rány, těžké nemoci kožní, zmrtnění, rozklad vaziva a konečnou smrt.

Je hloupost, vystaví-li někdo své tělo náhlému opalování, až mu naskáčí puchýře a pokožka se loupá! Takový člověk nezasluhuje obdivu, nýbrž pokárání a útrpnosti pro svou pošetilost.

Znám hochu, který zle zaplatil za jediný den, ztrávený na parném slunci na plovárně. Tři léta je už živou mrtvolou. A podle lékaře není naděje, že by se jeho zničená tkáň svalstva na šíji a ramenou vzkříšila a vyléčily se strašné, stále mokvající krvavé rány.

Holubi, kočky — všechno živé se ukrývá za velkého žáru ve stínu. Užívejte i slunce s rozumem. Je to živel, který chytřému pomáhá a pošetilce trestá.

Ted' můžete jít,« propustil mládež, která s jásotem se rozběhla loukou k říčce.

* * *

»Hled'te, kluci, tohle je strom!« žasl nově příbylý osadník Jirka nad staletým dubem.

»To nic není,« ohrnul rty patnáctiletý náčelník tlupy Jar-da, jenž se s rodiči před dvěma lety vrátil ze Srbska, kde jeho otec byl ředitelem české továrny. »Já jsem viděl platan, že tenhle dub je proti němu trpaslík.«

»Nepovídej,« pochyboval Jirka. »Vždyť platany znám z Prahy. Nejsou tak veliké a mají řídkou korunu.«

»Neplet' si to,« ušklíbl se Jarda. »Nevyznáš se v rostlinopisu. Platan je dvojí. Západní, který je ovšem vidět leckde u nás, a východní, který roste v jižní Evropě a vůbec v teplejších krajinách. U nás by v zimě zmrzl. Sice snese mráz, ale ne dlouhou zimu. Poslouchej a neuvěříš-li, zeptej se tatínka:

Na návrší Topčideru u Bělehradu stojí starý jednopatrový dvorec, který v minulém století obýval srbský kníže Miloš Obrenovic. Před budovou roste platan východní. Kmen má přes dva metry v průměru. Ve výši dvou metrů od země rozkládá se už jeho koruna, jejíž průměr měří přes 60 metrů! 30 metrů dlouhé spodní větve by ve vodorovné poloze neunesly svou vlastní tíhu, museli je tedy podepřít. Ve vzdálenosti 12 metrů od kmene vztyčili kolem dokola železné traversy a nahore je spojili vodorovně kolejnicemi. Kromě tohoto lešení podepřeli železnými sloupy některé větve ve vzdálenosti dalších 10 metrů od kmene, neboť z těchto větví vyrůstají vzhůru nové kmeny, silné přes půl metru v průměru.

Větve činí svým bělavě, zeleně, šedě a černě skvrnitým povrchem příšerný dojem obrovských chapadel pohádkové krakatice; zvláště v místech, kde jsou podepřeny kolejnicemi. Zde větve obrůstají železné podpěry v podivuhodných rozplizlých tvarech, které se spíše podobají masitému tělu hada, nežli dřevu. Takovou korunu dovede vytvořit východní platan.«

»Tak tys byl v Srbsku? To jsi viděl kus světa,« obdivoval se Jirka svému novému kamarádu.

»Sedm let, člověče,« chlubil se Jarda. »Chodil jsem tam do školy, dokonce mám i dvě třídy reálky v Bělehradě.«

»Jak ses naučil srbsky?«

»Hravě. Dítě se snadno učí. Za několik dní jsem už plyně mluvil. Hůř je to teď s češtinou. Pravopis mně dělá potíže. Ale už to také zdolávám. Jenže jsem ztratil rok a musel jsem

v Brně, kde teď bydlíme, znova do sekundy.«

»Povídej, cos viděl.«

»Mohl bych dlouho povídat. Byla by z toho celá kniha.«

»Vyprávěj mu

O bóře!«

navrhnul Zdeněk látku, kterou všichni, ovšem kromě nováčka Jirky, již několikrát vyslechli, ale jejich zájem tím nijak neochabl.

»To bylo ve Smederevu,« ochotně začal Jarda. »Tam je Dunaj náramně široký. Skoro dva kilometry k ostrovu, který je asi dva kilometry široký a za ním ještě rameno Dunaje přes sto metrů široké odděluje druhý břeh, na kterém leží město Kovin. A ze Smedereva do Kovina jezdí přes Dunaj vlaky, ačkoliv tam není mostu,« zamhoural Jarda potměšile černýma očima.

»Co to povídáš?« chytil se Jirka.

»Pravdu. Víš, co je to těrek?«

»Ne.«

»Vlak s cestujícími i nákladem přijede po kolejích do přístavu a zastaví na mohutném pilotu, vysunutém nad hladinu Dunaje. Tam koleje končí. U nábrežní hráze je připoután parník — remokér, který za sebou táhne velký, železný vlečný člun, na jehož palubě jsou napříč železniční koleje. Tento vlečňák se připoutá k pilotu tak, že koleje na pilotu a na palubě jsou těsně připojeny. A pak lokomotiva vsune na palubu vagón, vlečňák popojede, až se přisune další kolej na palubě a nalodí se tak druhý vagón. A tak postupně se nalodí celý vlak a remokér pak odtáhne náklad i s lokomotivou přes Dunaj na druhý břeh, kde se zrovna tak vlak vyloďí a pokračuje v cestě po souši. Ostatně tak jezdí vlaky i přes moře, na příklad z Anglie do Francie. Tak vidíš, že to není žádný zázrak.

Takové dopravě říkají v Srbsku terek.«

»A co bylo s tou bórrou?«

»Viš, co je to bóra?«

»Vítr.«

»Pěkný vítr, člověče. Vichřice! Strašný orkán, který ser-ve střechy i s krovy a rozmetá skladiště prken, která roznese na sta metrů daleko. Ledově studený, že mrazí až do kostí. Často i vraždí. Zastihne-li člověka v otevřeném kraji, kde se nemůže ukrýt, zvedne ho a mrští s ním někde o zem. Rozpoutaný běs.

Bylo to na podzim, v září nebo v říjnu. V té době je tam ještě teplo, někdy i vedra. Ale pak se náhle počasí zlomí a zima je tu. Někdy však trvá letní pohoda až do vánoc. Pamatuji se, že jsme jednou slavili vánoce v otevřené verandě, ale o Novém roce bylo na metr sněhu.

Tehdy byl krásný, teplý den, klidný a tichý, jako bývá u nás o babím létě. Měli jsme v přístavu zakotvenou dvouveslici, důkladný člun s kýlem, s jakým by se mohl odvážit snad i na moře.

Řekli jsme si s kamarády, Milanem a Radkem, že si vyjedeme na ostrov. Bylo po ránu, do oběda budeme zpátky. Ostrov jsme znali dosti dobře a lákala nás hustá džungle jeho rákosí a všelijakých svlačcovitých a popínavých rostlin, které se vinuly kol kmenů starých, rozložitých stromů a bujného křoví, a splývaly jako girlandy lian. Vždy nám bylo, jako bychom byli v indických džunglích nebo v tropickém pralese, když jsme si přimyslili nějaké ty kokosové a datlové palmy.

O zvěř nebylo nouze. Bylo tu dost vepřů, sice ne divokých, jen prostých bagounů, ale ti tam byli záměrně dopraveni z Kovina, kam ostrov příslušel, a ponechání přírodě od jara do zimy, kdy byli schytáni a odvezeni na trh. Ostrov byl pro ně pravým rájem. Jeho plocha, asi šest kilometrů délky a dva

šířky, jim skýtala nadbytek potravy a bažiny hojnost možnosti k převalování se, jak si v tom vepř libuje. V korunách vysokánských stromů hnízdili říční orli a dole pobíhali pelikáni, volavky, čápi, divoké kachny i husy a jiné ptactvo.

Dosud jsme se však vždy dostali na ostrov jen v průvodu rodičů — otec často zastřelil divokou husu či kachnu — až teď poprvé jsme se odvážili sami tři. Rodiče ovšem o našem výletu nevěděli.

Mně bylo tehdy deset let, Milan byl o pět, Radko o čtyři roky starší. A byli to srbští kluci, odvážní a statní. Dobře se vyznali v zacházení se člunem a ovšem, znali též dobře Dunaj s jeho víry a záludy, jak se aspoň domnívali. Jak jsem už řekl, den byl nádherný a nebylo nejmenší známky, že by se počasí mohlo změnit. Také nikdo nemohl tušit, že by se přihnala bouře, tím méně bóra, k jejímuž období chyběl ještě celý měsíc.

A tak jsme odrazili od přístavní hráze. Milan s Radkem veslovali a já jsem seděl u kormidla, docela zbytečně, poněvadž veslaři sami dovedně řídili směr.

Pozvolna se smederevský břeh vzdaloval, ale nebylo pozorovat, že by se ostrov přibližil.

A když jsme konečně přistáli — bylo to v úzkém chobotu, kde snad jedině bylo možno vystoupit na břeh, poněvadž pobřeží skoro celého ostrova je vysoké a nadto hrůzně podemleto a rozhodáno tak, že tvoří celé jeskyně, protkané hustými sítěmi kořenů stromů a křovin; není divu, neboť přítoky horního Dunaje po lijavcích a zvláště při jarním tání zvednou hladinu Dunaje někdy až o osm metrů, a trvá pak i dva měsíce než tento příval proteče úžinou u Železných vrat — tu jsem teprve viděl správně šířku tohoto veletoku. Odtud se Godominská rovina u Smedereva jevila jen jako čára nad hladinou. Bezděčně mne sevřela úzkost — snad to byla před-